

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2 Vtrum amare prout est actus charitatis sit idem, quòd benevolentia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

¶ Per se secundo, quod quia in hac re-
sponse non solum
charitati tribuitur
magis amare, quam
amari, utendo doctri-
na corporis articuli:
sed alia fit compa-
ris. Et maioris ad mi-
noris charitatem se-
cundum magis, &
minus amare, dicen-
do, quod maior chari-
tas facit magis ama-
tes. Et merito adun-
tum est hoc, quia si
proprium est charita-
ti amare, consequens
est, ut amari charitas
faciat magis amare,
& maxima maxime
amare faciat, iuxta re-
gulam. Sicut si impli-
citer ad simpliciter
ita magis ad magis
&c. Et hoc quidem
absolute verissimum
est respectu forma-
tis obiecti charitatis,
quod est Deus, ut pa-
teret. sed respectu se-
culari obiecti, hoc
est, proximi, limita-
tur in litera hac adie-
ctis, scilicet: secun-
dam proportionem
amari. Et in eadem
quod perfectior chari-
tas magis diligit
proximum secundum
proportionem, qua
proximus ille est dili-
gibilis, quam perfe-
ctior charitas diligit
proximum secundum
proportionem: & hoc
dicere, quod perfectior
magis quam imperfe-
ctior diligit proximi
amata amabili-
tate proximi, quod
declaratur in litera
postea duobus, alio-
quin perfectioris, alio-
quin imperfectioris cha-
ritatis. Constat, quod
perfectior est melior,
& magis amabilis: &
imperfectior minus
bonus, ac minus ama-
bilis. In amore autem
magis honorum hec
est differentia quod
minus bonus amatur
a perfectiori, quam
amabilis est, quia
charitas perfectior
non solum adequat,
sed excedit bonita-
tem minus boni. Me-
lior autem non ama-
tur ab imperfectio-
re, quam amabi-
litas: quia charitas
imperfectior non a-
dequat bonitatem
melioris. Ex hoc er-
go, quod perfectior
amatur minus bonum,
quantum amabile est,
& imperfectior non
reclamat meliorem:
quantum amabilis est,

¶ Sexto, Vtrum eius dilectio ha-
beat modum.
¶ Septimo, Quid sit melius, utrum
diligere amicum, uel diligere ini-
micum.
¶ Octavo, Quid sit melius, utrum
diligere Deum, uel proximum.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum charitatis sit magis proprium
amari, quam amare.

AD PRIMUM sic proceditur.
Videtur, quod charitatis sit
magis proprium amari, quam ama-
re. Charitas enim in melioribus mel-
lior inuenitur: sed meliores debent
magis amari. ergo charitatis magis
est proprium amari.

¶ 2. Præter illud, quod in pluribus in-
uenitur, uidetur esse magis conue-
niens naturæ, & per consequens me-
lius: sed sicut dicit Philo. 8. Eth.
Multi magis uolunt amari, quam ama-
re, semperque amatores adulariis
sunt multi. ergo melius est amari,
quam amare, & per consequens magis
conueniens charitati.

¶ 3. Præter quod unum quodque,
& illud magis: sed homines propter hoc
quod amantur, amant. Dicit enim Aug.
in li. 2. de Catechizandis rudibus,
quod nulla est maior prouocatio
ad amandum, quam præuenire a-
mandum. ergo charitas magis consi-
stet in amari, quam in amare.

SED CONTRA est, quod Philo.
dicit in 8. Ethic. quod magis exi-
stet amicitia in amare, quam in ama-
ri: sed charitas est amicitia quædam.
ergo charitas magis consistit in a-
mare, quam in amari.

RESPON. Dicendum, quod amare con-
uenit charitati, in quantum est chari-
tas. Charitas enim cum sit virtus quæ-
dam, secundum suam essentiam ha-
bet in clinationem ad proprium actum.
Amari autem non est actus chari-
tatis ipsius qui amatur, sed actus
charitatis eius qui amare. Amari au-
tem competit ei secundum eorum
rationem boni, prout scilicet ad eius bo-
num alius ad actum charitatis mo-
uetur. Unde manifestum est, quod cha-
ritati magis conuenit amare, quam
amari. Magis enim conuenit unicuique
quod conuenit ei per se, & substantia-
liter, quam quod conuenit ei per aliud.
Et huius duplex est signum. Primum
quidem, quod amici magis laudantur
ex hoc, quod amant, quam ex hoc, quod
amantur: quoniam si non amant,
& amantur, uituperantur. Secun-
do, quia matres, qui maxime amant,
plus querunt amare, quam amari.
Quædam enim ut Philo. dicit in
eodem libro, filios suos dant nutri-
ci, & amant quidem. Recitari autem

non querunt, si non contingat.
AD PRIMUM ergo dicendum,
quod meliores, ex eo quod meliores sunt,
sunt magis amabiles: sed ex eo, quod
in eis est perfectior charitas, sunt
magis amantes, secundum tamen
proportionem amati. Non enim
melior minus amat id, quod in-
fit ipsum est, quam amabile sit: si-
cut si ille, qui est minus bonus,
non attingit ad amandum melio-
rem quantum amabilis est.

AD SECUNDUM dicendum,
quod sicut Philo. dicit ibidem, ho-
mines uolunt amari, in quantum
uolunt honorari. Sicut enim honor
exhibetur alicui, ut quoddam tes-
timonium boni in ipso qui ho-
noratur, ita per hoc, quod aliquis
amatur, ostenditur in ipso esse al-
iquid bonum, quia solum bonum
amabile est. Sic ergo amari, &
honorari querunt homines propter
aliud, scilicet ad manifestationem boni
in amato existentis. Amare autem
querunt charitatem habentes se-
cundum se, quasi ipsum sit bonum
charitatis: sicut & quilibet actus
uirtutis, est bonum uirtutis illius.
Unde magis pertinet ad charita-
tem, uelle amare, quam uelle amari.

AD TERTIUM dicendum, quod
propter amari aliqui amant, non ita
quod amari sit finis eius, quod est ama-
re: sed eo, quod est uia quædam ad
hoc inducens, quod homo ametur.

ARTICVLVS II.

Vtrum amare, secundum quod est actus
charitatis, sit idem quod beneuolentia.

AD SECUNDUM sic proce-
ditur. Videtur, quod amare
secundum quod est actus charita-
tis, nihil sit aliud, quam beneuo-
lentia. Dicit enim Philo. in 2.
Rhetoricæ, quod amare est uelle
alicui bonum: sed hoc est beneuo-
lentia. ergo nihil aliud est actus cha-
ritatis, quam beneuolentia.

¶ 2. Præterea, Cuius est habitus, eius
est actus: sed habitus charitatis est
in potentia uoluntatis, ut supra
dictum est: ergo et actus charita-
tis est actus uoluntatis: sed non est
nisi in bonum tendens, quod est
beneuolentia. ergo actus charita-
tis nihil aliud est, quam beneuo-
lentia.

¶ 3. Præterea, Philo. in 9. Eth. ponit
quinque ad amicitiam pertinen-
tia, quorum primum est, quod
homo uelit amico bonum: secun-
dum est, quod uelit ei esse, & uivere:
tertiū est, quod ei delectabiliter con-
uiuat: quartū est, quod eadem eligat:
quintū est, quod ei cõdolet & cõ-
gaudeat. sed prima duo ad bene-

manifestum est, quod
perfectior magis a-
mat secundum pro-
portionem amati, hoc
est, magis quam imper-
fectior: autem amabi-
litate obiecti.
¶ In eodem articulo in
responso ad primi-
um aduerte, quod
cum in litera dicitur,
quod amari queritur
eadem ratione, qua
queritur honorari, scilicet
ut manifestatiuum
boni proprii, non est
intelligendum, quod
hec sit per se ratio ap-
petitus eius, quod est
amari: quoniam hoc
falsum est. Amari enim
per se ordinatur
ad habendum id, quod
bono proprio iustus
debetur ab alio: amati-
uum enim ad intima
penetratur: sed intel-
ligendum est, quod
hec est ratio quare
communiter ab ho-
minibus homines ap-
petunt amari. Sic enim
directe respon-
det argumento de ac-
cidente, ut in plu-
ribus.

Super quibus, uiginti
maiestate articulo
secundum.

IN articulo 2. duo nota
da occurrunt. Pri-
mo, diuersa differen-
tia beneuolentia ab
amore actuali in par-
te sensitiua, & in par-
te intellectiua. Nam
ab illo ex communi-
bus omni passioni a-
ctuali. scilicet cum impetu,
& ex propriis passio-
nis amoris actualis, scilicet
licet non subiecto ex-
ortu, totaliter distin-
guitur. Ab isto autem
ex una tantum condi-
tione scernitur, scilicet
ex hoc, quod a-
mor exigit unionem
quam non exigit be-
neuolentia, sed indu-
dit illam. Et ideo actus
dilectionis, charitatis
claudit in se beneuo-
lentiam. Est enim a-
mor amicitia, & ad-
dit, ut in litera dicitur.
Ex his autem non
accipias, quod beneuo-
lentia est propria
uoluntatis: sed quod sicut
in parte sensitiua in-
uenitur participatio
amoris amicitia, a for-
tiori inueniri potest be-
neuolentia que mi-
nus importat, quam
amor amicitia. Nec
contra hoc militat
nes in litera ex Arist. al-
late: quoniam afferunt
ad concludendam sepa-
rationem beneuolentia-

3. di. 27. q. 1.
ar. 1. cor. &
ad 2.

Lib. 2. c. 4. in
prim. tom. 6.

q. 24. art. 1.

Lib. 9. ca. 1.
tom. 5.

Secunda Secunde S. Thome.

K
tiz

uolentiam pertinent. ergo prim^o actus charitatis est beneuolentia.

SED CONTRA est, quod Philosophus dicit in * eodem libro, quod beneuolentia neque est amicitia, neque est amatio, sed est amicitie principium: sed charitas est amicitia, ut supra dictum * est, ergo beneuolentia non est idem quod dilectio, quæ est charitatis actus.

RESPON. Dicendum, quod beneuolentia proprie dicitur actus uoluntatis, quo alteri bonum uolumus. Hic autem uoluntatis actus differt ab actuali amore tam secū dum quod est in appetitu sensitiuo, quàm etiam secundum quod est in appetitu intellectuuo, qui est uoluntas. Amor enim qui est in appetitu sensitiuo, quædã passio est. Omnis autem passio cū quodam impetu inclinatur in suū obiectum. Passio autem amoris hoc hêt, quod non subito exoritur, sed per aliquam assiduum inspectionem rei amata. Et ideo Philosophus in 9. * Ethic. ostendens differentiam inter beneuolentiam, & amorem, qui est

passio, dicit quod beneuolentia non habet dissensionem, & appetitum. i. aliquem impetum inclinationis, sed ex solo iudicio rationis homo uult bonum alicui. Similiter etiam talis amor est ex quadam consuetudine. Beneuolentia autem interdum oritur ex repentino, sicut accidit nobis de pugilibus, qui pugnant, quorum alterum uellemus uincere; sed amor, qui est in appetitu intellectuuo, et differt a beneuolentia: importat. n. quandam unionem secundum affectum amantis ad amatum, in quantum. amans æstimat amatum quodammodo ut unum sibi, uel ad se pertinet, & sic mouetur in ipsum: sed beneuolentia est simplex actus uoluntatis, quo uolumus alicui bonum, etiam non præsupposita prædicta unione affectus ad ipsum. Sic ergo in dilectione, secundum quod est actus charitatis, includitur quidem beneuolentia: sed dilectio, siue amor adit unionem affectus. Et propter hoc Philosophus dicit * ibid. quod beneuolentia est principium amicitie.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Philosophus ibi diffinit amare, non ponens totam rationem ipsius, sed aliquid ad rationem eius pertinens, in quo maxime manifestatur dilectionis actus.

AD SECVDVM dicendum, quod dilectio est actus uoluntatis in bonum redens, sed cū quadã unione ad amatum, quæ quidem in beneuolentia nõ importatur.

AD TERTIVM dicendum, quod intentum illa, quæ Philosophus ibi ponit, ad amicitiam pertinent, in quantum proueniunt ex amore, quem quis habet ad seipsum, ut ibidem dicitur, ut scilicet hæc omnia aliquis erga amicum agat sicut ad seipsum, quod pertinet ad prædictam unionem affectus.

ARTICVLVS III.

Vtrum Deus sit propter seipsum ex charitate diligendus.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, quod Deus non propter seipsum, sed propter aliud diligatur ex charitate. Dicit. n. * Greg. in quadam hom. Ex

his, quæ nouit animus, dicitur incognita. Incognita autem incognita, intelligibilia & desiderabilia autem sensibilia. ergo Deus est propter seipsum.

¶ 2. Præterea. Amor sequitur cognitionem per aliud cognoscitur, secundum illud Romanus. 12. Cognoscite Deum, ut diligatis eum. Ergo etiam propter aliud amatur, & propter se.

¶ 3. Præterea. Spes generat charitatem, ut dicitur Matth. 1. Timor etiam charitatem introductus. ¶ dicit super primam Cano. Ioan. 14. Etiam aliquid adipisci a Deo, timor autem quid, quod a Deo infligi potest. Ergo timor Deus propter aliquod bonum speratur, quod aliquod malum timendum sperandum est amandum propter seipsum.

SED CONTRA est, quod sicut Augustinus dicit in christi. Frui est amore inherere alicui propter se. Sed Deo fruendum est, ut in eodem libro dicitur. Ergo Deus diligendus est propter seipsum.

RESPON. Dicendum, quod diligere propter seipsum habitudinem alicuius causæ. Est autem quædam causa finalis, formalis, & materialis, ad quam reducitur etiam virtus. Ipsi posito, ad quæ non est causa simpliciter, sed quid. Et secundum hæc quatuor generatur dicitur aliquid propter alterum diligendum quidem genus causæ finalis, sicut dicitur medicinam propter sanitatem. Secundum genus causæ formalis, sicut diligimus bonum propter uirtutem, quia scilicet uirtute formatur, & per consequens diligibilis. Secundum causam efficientem, sicut diligimus aliquem filium talis patris. Secundum amorem, quæ reducitur ad genus causæ dicimus aliquid diligere propter id, quod non ad eius dilectionem, puta, propter dilecticia suscepta: quamuis postquam iam amamus, non propter illa beneficia amemus, sed propter eius uirtutem. Primum ergo Deum non diligimus propter aliud, sed propter seipsum. Non enim ordinatur ad aliud finem, sed ipse est finis ultimus omnium. Neque formatur aliquo alio ad hoc, quod sit bonus, sed substantia est eius bonitas, secundum quam plariter omnia bona sunt. Neque iterum bonitas inest, sed ab ipso omnibus alio modo potest diligere propter aliud, quod quibus aliis disponitur ad hoc, quod dilectione proficiamus, puta, per beneficia accepta, uel per præmia separata, uel per penam ipsam uitare intendimus.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quæ animus nouit, dicitur incognita, quia incognita sint ratio diligendi ipsa incognita, quæ causæ formalis, uel finalis, uel efficientis. hoc homo disponitur ad amandum, quod dicitur diligendum, quod dicitur diligendum.

AD SECVDVM dicendum, quod Deus Dei acquiritur quidem per alia: sed cognoscitur, non per alia cognoscitur, sed secundum illud Ioan. 4. Iam non per loquelam credimus. Ipsi enim audimus, quia hic est uerè saluator mundi.

AD TERTIVM dicendum, quod ducunt ad charitatem per modum diligendiam, ut supra dictis patet.

Lib. 9. Ethic. cap. 5. to. 5.

q. 23. art. 2.

Lib. 6. Ethic. c. 5. to. 5.

Lib. 9. Ethic. c. 5. parum ante medium, tom. 5.

4. diff. 2. q. 2. ar. 1. q. 1. ad 2. Et opusc. 61. ca. 7. 8. 9. & 14.

* Homil. 11. in Enang. in princip.